

XIII. ISTNIEJĄCE I POTENCJALNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

1. SKAŻENIA ATMOSFERY

Na obszarze wschodniej części woj. mazowieckiego większe zakłady przemysłowe emitujące do atmosfery duże ilości zanieczyszczeń gazowych i pyłowych występują głównie w miastach - Warszawa, Siedlce, Węgrów, Sokołów, Mińsk Maz. Dla gminy Suchożebry największe znaczenie mają zakłady przemysłowe zlokalizowane w miastach najbliższych - Siedlcach, Sokołowie Podlaskim i Węgrowie, z których emisje mogą oddziaływać bezpośrednio na obszar gminy. Pewne znaczenie mają rozproszone źródła emisji położone na obszarze gminy. Należą do nich:

- kotłownie zakładowe i komunalne;
- paleniska domowe;
- środki transportu;
- źródła wtórne (np. wysypiska odpadów);

Wielkości dopuszczalnych stężeń zanieczyszczeń powietrza są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dn. 12.02.1990 r. w sprawie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami (Dz.U. Nr 15, poz. 92). Na terenie wschodniej części woj. mazowieckiego pomiary zanieczyszczeń powietrza były prowadzone przez byłą Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną w Siedlcach oraz Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej w Warszawie. W ostatnich latach były prowadzone (na terenie byłego woj. siedleckiego) pomiary w 2 punktach monitoringu krajowego oraz w 8 punktach monitoringu wojewódzkiego. Są one rozmieszczone poza obszarem gminy Suchożebry. Najbliższe punkty monitoringu wojewódzkiego były zlokalizowane w Siedlcach i Sokołowie. Wyniki pomiarów prowadzone na obszarach rolniczych wskazują, że nie są przekroczone normy dopuszczalnych stężeń. Można przypuszczać, że także w gminie Suchożebry wskaźniki te nie są wyższe niż na innych obszarach typowo rolniczych pow. siedleckiego i woj. mazowieckiego.

Na terenie gminy Suchożebry głównymi źródłami zanieczyszczeń atmosfery są paleniska domowe oraz środki transportu. Zanieczyszczenia napływające z innych obszarów są niewielkie, ze względu na korzystne położenie gminy. Większość zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z miast najbliższej położonych - Siedlec, Sokołowa i Węgrowa - jest przenoszonych w kierunku wschodnim, poza obszar gminy.

Najbardziej powszechnym, ale stosunkowo niewielkim źródłem zanieczyszczenia atmosfery są paleniska domowe. Rozbudowana na terenie gminy sieć gazu ziemnego, doprowadzająca ten czynnik do większości wsi i gospodarstw wiejskich, w sposób istotny wpłynęła na czystość powietrza atmosferycznego poprzez ograniczenie ilości emitowanych pyłów, jak również zanieczyszczeń związków SO₂, NO₂, CO i CO₂. Część gospodarstw nadal używa węgla kamiennego, czasami o znacznym stopniu zasiarczenia. Paliwem uzupełniającym jest drewno. Prowadzi to lokalne zanieczyszczenie atmosfery, głównie tlenkami węgla i dwutlenkiem siarki. Ze względu na niewielką zwartość oraz ulicowy układ zabudowy wiejskiej, zanieczyszczenia te szybko przenoszone są poza obręb osiedli. Program rozbudowy zaopatrzenia wsi w gaz przewodowy ograniczy to źródło emisji szkodliwych gazów i pyłów.

Źródłem zanieczyszczeń są pojazdy transportu osobowego i towarowego emitujące związki CO i NO₂ oraz niemetanowe lotne związki podtlenku azotu N₂O. Największe stężenie występuje w rejonie trasy komunikacyjnej Siedlce-Sokołów Podlaski. Na innych drogach natężenie ruchu jest niższe, w związku z tym szkodliwe oddziaływania są mniejsze.

2. ZANIECZYSZCZENIA WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH

Monitoring wód powierzchniowych prowadzony jest przez Oddział Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Mińsku Maz. Z cieków przepływające przez gminę Suchożebry monitoringiem objęty jest Liwiec. Punkty pomiarowe znajdują się w 7 miejscowościach, ale poza obszarem gminy Suchożebry. Najbliżej położone punkty znajdują się w Pruszyńcu i Chodowie. Oznaczane są fosforany, fosfor ogólny, azot ogólny, tlen rozpuszczalny, BZT5, zawiesina i przewodnictwo. We wszystkich punktach pomiarowych Liwiec niesie wody pozaklasowe. O dyskwalifikacji wód decydowały takie wskaźniki jak: Miano Coli, fosfor ogólny i azot azotynowy. Najbardziej zanieczyszczonym odcinkiem Liwca jest fragment położony poniżej obszaru gminy Suchożebry - Siedlce-Mokobody. O stanie wód w innych ciekach (Sosenka, Stara Rzeka) można wnioskować tylko pośrednio - prawdopodobnie są one także duże lub znaczne. Zanieczyszczenia mogą pochodzić głównie z przydomowych szamb, z których ścieki mogą być odprowadzane nielegalnie do rzeki oraz ze spływów powierzchniowych, głównie nawozów mineralnych z pól i łąk.

Duży stopień zwodociągowania gminy wpłynął na wyłączenie z eksploatacji licznych studni kopanych stanowiących dotychczasowe źródło wody dla ludności wiejskiej.

Brak należytego zabezpieczenia studni, jak również brak zbiorczych urządzeń kanalizacyjnych stwarza zagrożenia wykorzystywania szachtów studziennych jako zbiorniki

"bezodpływowe". Stanowi to poważne zagrożenie dla czystości wód płytkiej warstwy wodonośnej, z której w dalszym ciągu korzysta część mieszkańców z terenów zabudowy rozproszonej (bez sieci wodociągowej).

Wody powierzchniowe zanieczyszczane są głównie przez wody opadowe niosące ze sobą duży ładunek zanieczyszczeń. Na terenie gminy nie jest prowadzony monitoring wód powierzchniowych.

Istotnym zagrożeniem dla czystości wód powierzchniowych są odpady gromadzone w pobliżu otwartych zbiorników wodnych, rzek, cieków wodnych. Samodyscyplina społeczeństwa stanowi gwarancję likwidacji tego zagrożenia.

Podstawowym zagrożeniem dla środowiska jest brak zbiorczych systemów kanalizacji sanitarnej. Odprowadzanie ścieków do szczelnych, krytych zbiorników bezodpływowych przy jednoczesnym braku zorganizowanego odbioru nieczystości płynnych stwarza okoliczność do nielegalnego odprowadzania ścieków do ziemi.

3. SKAŻENIA GLEBY

Monitoringowe badania skażenia gleb metalami ciężkimi (ołowiem, cynkiem, kadmem, miedzią, niklem) oraz siarką, są prowadzone na obszarze kraju od roku 1992, w tym także na terenie woj. mazowieckiego. Dotychczasowe wyniki wskazują, że podwyższona zawartość metali ciężkich występuje w byłym woj. siedleckim tylko lokalnie i na niewielkich powierzchniach. Na większości powierzchni utrzymuje się naturalna zawartość metali ciężkich. Na terenie gminy Suchożebry nie wykazano obszarów o podwyższonej zawartości metali ciężkich. Większe jest natomiast skażenie siarką. Około 11% badanych gleb wykazywało podwyższoną zawartość siarki.

Inaczej jednak przedstawia się stan skażenia gleb metalami ciężkimi przy głównych trasach komunikacyjnych. Badania przeprowadzone w latach 1993-1994 przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska m.in. przy głównych trasach komunikacyjnych wykazały znaczne przekroczenia norm w niektórych punktach pomiarowych. Na terenie gminy Suchożebry nie prowadzono bezpośrednio takich badań, natomiast prowadzono je na trasie Siedlce-Sokołów przechodzącej przez gminę, w punkcie pomiarowym w Sokołowie Podl. Zawartość ołowiu (dane z lat 1993-1994) była bardzo zróżnicowana i wahała się od 1,3 do 189,1 mg/kg sm, podczas gdy wartość tzw. tła geochemicznego dla tego pierwiastka wynosi 10,3 mg/kg sm. Wartości dla kadmu wynosiły od 0,0 do 11,0 (tło geochemiczne 2,27 mg/kg sm), dla cynku 12,7 do 100,0 (tło 36 mg/kg sm) oraz dla miedzi 2,9 do 21,4 mg/kg sm (wartość tła geochemicznego - 8,8 mg/kg sm).

Z powyższych badań wynika, że skażenie metalami ciężkimi przy głównej trasie komunikacyjnej przebiegającej przez gminę Suchożebry - w stosunku do wartości tła geochemicznego - jest zróżnicowane i w niektórych miejscach może znacznie przekraczać przyjęte wartości dla tła. Wskazuje to raz jeszcze na znaczną uciążliwość tras komunikacyjnych o dużym nasileniu ruchu dla mieszkańców gminy i środowiska naturalnego.

4. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z "PRODUKCJI" ODPADÓW

Odpady powstające na terenach wiejskich są bardzo zróżnicowane pod względem ich pochodzenia i szkodliwości dla środowiska. Każde gospodarstwo rolne lub sadownicze jest niewielkim przedsiębiorstwem w którym wykorzystywane są różne maszyny, produkty i substancje. Specyfika ta sprawia, że odpady na terenach wiejskich są bardzo różnorodne i często zawierają szkodliwe związki chemiczne (np. pestycydy i insektycydy), chociaż zazwyczaj w niewielkich ilościach.

Inną cechą odpadów na terenach wiejskich jest duże rozproszenie źródeł ich powstawania. Na obszarach o rozproszonej zabudowie rolniczej (typu kolonii), źródeł powstawania odpadów jest tyle, ile zabudowań gospodarskich. Utrudnia to gromadzenie odpadów w wyznaczonych miejscach oraz ich zagospodarowanie lub utylizację. W dużych osiedlach wiejskich problem ten jest o tyle łatwiejszy, że odległości do wyznaczonych punktów gromadzenia odpadów (np. kontenerów) są niewielkie. Brak pełnego zrozumienia tego problemu wśród ludności i potrzeby zagospodarowania odpadów oraz trudności obiektywne wynikające np. z kosztów transportu odpadów na wysypisko lub do punktów ich gromadzenia powodują, że problem ten jest często "rozwiązywany" metodą najprostszą - wyrzuceniem odpadów poza obręb gospodarstwa, najczęściej do podliskiego lasu, wyrobiska, "oczka wodnego" itp.

Użytkowane na terenie gminy Suchożebry wysypisko odpadów spełnia wymogi formalne w zakresie ochrony środowiska i problem gospodarki odpadami można uznać za rozwiązany. Wymaga natomiast uszczegółowienia zasięgu uciążliwego oddziaływania wysypiska odpadów komunalnych, określony wg dokumentacji technicznej na 500 m wokół tego obiektu, w oparciu o cenę oddziaływania tego obiektu na środowisko dokonaną przez biegłego z listy Ministra OSZNiL i uporządkowania spraw formalno-prawnych w tym zakresie.

5. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z ROZWOJU SYSTEMU TRANSPORTOWEGO

Główne zagrożenia wynikające z rozwoju systemu transportowego omówniono w punkcie 1 (skażenia atmosfery) oraz poniżej w punkcie 7 (hałas i wibracje). Nie są to jednak wszystkie zagrożenia dla środowiska i człowieka. Innym zagrożeniem jest wysoka wypadkowość. Wypadki drogowe są jedną z głównych przyczyn śmiertelności w Polsce, a okaleczenia, urazy i często długotrwałe leczenie powypadkowe są przyczyną dużych strat zarówno indywidualnych jak i w skali całej gospodarki.

Zagrożenia dla środowiska naturalnego wynikają przede wszystkim z dużej śmiertelności wielu gatunków zwierząt na trasach szybkiego ruchu. Główne szlaki komunikacyjne - szczególnie w dolinach rzecznych i na obszarach leśnych - są poważnymi barierami dla migrujących zwierząt. Dotychczas nie budowano żadnych zabezpieczeń, które powodowałyby zmniejszenie strat wśród zwierząt powodownych przez pojazdy, takich jak przepusty pod nasypami drogowymi, kładki, ogradzanie szczególnie ruchliwych i niebezpiecznych odcinków dróg. Bardzo wskazane jest zwrócenie uwagi na ten problem podczas modernizacji i przebudowy dróg krajowych przechodzących przez obszar gminy.

6. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z OBECNOŚCI PROMIENIOWANIA NIEJONIZUJĄCEGO

Do promieniowania niejonizującego zaliczane jest pole elektromagnetyczne wytwarzane przez różnego rodzaju urządzenia elektroenergetyczne. Wyróżnia się pole elektromagnetyczne o częstotliwości 50Hz wytwarzane przez urządzenia energetyczne i linie przesyłowe oraz pola elektromagnetyczne o częstotliwości od 0,1 MHz do 300 GHz, wytwarzane zazwyczaj przez urządzenia radiokomunikacyjne, radionawigacyjne i radiolokacyjne. Promieniowanie elektromagnetyczne jest szkodliwe dla ludzi i zwierząt, a ochrona przed nim polega na ograniczaniu występowania sztucznych pól elektromagnetycznych oraz ograniczaniu czasu przebywania ludzi w tych polach.

Podstawą prawną ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym jest Rozporządzenie Rady Ministrów z 5.11.1980 r. w sprawie szczegółowych zasad ochrony przed elektromagnetycznym promieniowaniem niejonizującym (Dz.U. Nr 25, poz. 101). Pomiary promieniowania elektromagnetycznego prowadzą na terenie kraju tylko wyspecjalizowane jednostki:

- w zakresie 50 MHz - Zakłady Pomiarowo-Badawcze Energetyki "Energopomiar";

- w zakresie 0,1-300 MHz - Państwowa Agencja Radiokomunikacyjna;
- w zakresie 300MHz-300 GHz - Przemysłowy Instytut Telekomunikacji.

Na obszarze gminy Suchożebry nie występują urządzenia emitujące pola elektromagnetyczne o częstotliwości innej niż 50 MHz, które powodowałyby negatywne oddziaływania na ludzi i środowisko. Z typowych urządzeń energetycznych występują stacje transformatorowe i napowietrzne linie przesyłowe, w szczególności linia wysokiego napięcia 110 kV, dla której - z powodu emitowanego promieniowania - muszą być zachowane odległości ochronne.

Obecność napowietrznych linii energetycznych powoduje także innego rodzaju zagrożenia dla chronionych gatunków ptaków. Dotyczy to głównie gatunków dużych, takich jak bociany białe, żurawie, ptaki drapieżne. Liczne linie energetyczne powodują zabijanie się ptaków podczas lotu oraz porażanie ich prądem podczas siadania na słupy lub przewody.

7. ZAGROŻENIA HAŁASEM I WIBRACJAMI

Dopuszczalne wskaźniki poziomu hałasu zostały określone w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dn. 30.09.1980 r. w sprawie ochrony środowiska przed hałasem i wibracjami (Dz.U. Nr 24, poz. 90). Zgodnie z tym rozporządzeniem normowane są dwa wskaźniki oceny hałasu: równoważny poziom dźwięku oraz maksymalny, krótkotrwały poziom dźwięku. Na terenie gminy Suchożebry można wyróżnić następujące kategorie hałasu:

- hałas komunikacyjny (drogowy, kolejowy);
- hałas przemysłowy (niektóre zakłady rzemieślnicze, usługowe).

Największe znaczenie ma drogowy hałas komunikacyjny. Duże natężenie ruchu, w tym ciężkiego sprzętu transportowego (TIR-ów) jest szczególnie uciążliwe dla mieszkańców, których posesje znajdują się bezpośrednio przy drodze, a domy mieszkalne czasami w odległości zaledwie kilku-kilkunast metrów od jezdni (np. we wsi Podnieśno).

Uciążliwość i szkodliwość hałasu komunikacyjnego jest zazwyczaj ignorowana przez ludzi, o czym świadczy rozwój budownictwa mieszkalnego wzdłuż dróg krajowych. Jest to zjawisko niekorzystne (także ze względu na zanieczyszczenie powietrza) i należy temu przeciwdziałać. Nowe budynki mieszkalne powinny być lokalizowane w pewnej odległości od ruchliwych tras komunikacyjnych.

Hałas przemysłowy występuje tylko lokalnie i w warunkach gminy Suchożebry może być emitowany przez niektóre zakłady rzemieślnicze, naprawcze lub usługowe.

Wibracje są drganiami wywoływanymi najczęściej przez pracujące maszyny lub pojazdy (samochody, pociągi) i przenoszonymi przez grunt na obiekty budowlane, ludzi i zwierzęta. Drgania są szkodliwe dla człowieka. Mogą powodować także osłabianie konstrukcji budynków lub innych budowli. Ich szkodliwość zależy od natężenia oraz czasu trwania. Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska nie prowadzi na obszarze gminy Suchożebry badań w zakresie wibracji, dlatego ich poziom nie jest znany. Można jedynie przypuszczać, że wibracje są odczuwalne i mogą być szkodliwe wzdłuż głównych tras komunikacyjnych.

8. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z EKSPLOATACJI SUROWCÓW MINERALNYCH

Na terenie gminy eksploatowane jest wyłącznie kruszywo naturalne ze złóż łatwo dostępnych, metodą odkrywkową, bez występowania zagrożeń naturalnych. Takie obiekty stwarzają niewielkie zagrożenie dla środowiska naturalnego. Negatywny wpływ tych kopalni i punktów eksploatacji polega na:

- trwałym przekształceniu powierzchni terenu i zniekształceniu krajobrazu, przy czym zmiany te nie są duże;
- w przypadku eksploatacji form wypukłych (wydm, ozów, wzgórz morenowych) zniszczeniu tych form i eliminacji niektórych rzadkich gatunków roślin i zwierząt, szczególnie piasko- i ciepłolubnych, zasiedlających południowe stoki takich form;
- odsłonięciu niekiedy pierwszego poziomu wód gruntowych i zwiększeniu jego podatności na zanieczyszczenia, oraz osuszeniu terenów przyległych;
- okresowym niewielkim podwyższeniu stężenia spalin silnikowych, zwiększeniu pylenia oraz natężenia hałasu;
- nie zachowaniu wymaganych przepisami pasów ochronnych dla sąsiadujących użytków rolnych i leśnych bądź innych obiektów zagospodarowania przestrzennego;
- pozostawieniu wyrobisk bez uporządkowania i rekultywacji i dopuszczeniu do nielegalnego gromadzenia odpadów.

XIV. UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE

1. POTENCJAŁ PRODUKCYJNY GMINY

Podstawowym potencjałem produkcyjnym w gm. Suchożebry stanowi rolnictwo. Około 37% ludności utrzymuje się z rolnictwa. Główne kierunki produkcji rolniczej omówiono w rozdziale VI (charakterystyka rolnictwa).

Największym zakładem produkcyjnym na terenie gminy jest Przedsiębiorstwo Przemysłu Betonów „PREFABET” z siedzibą w Podnieśnie, produkujący bloczki i płyty z betonu komórkowego.

Z innych mniejszych zakładów produkcyjnych i usługowych występują:

1. Suchożebry - POLPASZ Wytwórnia pasz.
2. Suchożebry - Joński Zenon Wypiek i Sprzedaż Pieczywa.
3. Suchożebry - DG Agencja Techniczno-Handlowa.
4. Suchożebry - TRANS MARCELINA - Przedsiębiorstwo Wielobranżowe.
5. Suchożebry - Spółdzielnia Usług Rolniczo-Transportowych, magazyn paszowy.
6. Suchożebry - Bank Spółdzielczy.
7. Podnieśno - POLPASZ Sp. z o.o.
8. Wola Suchożebrska - Przdsiębiorstwo Obrotu Zwierzętami Hodowlanymi – Baza.
9. Wola Suchożebrska - STARBOS Zakład Dekarsko-Remontowy Starak Zbigniew Urszula.
10. Krześlin - LECH BUD Zakład Remontowo-Budowlany.
11. Krześlin - Spółdzielnia Kótek Rolniczych Transport.

Wg stanu na 31.12.1997 r. na terenie gminy było zarejestrowanych 177 podmiotów gospodarczych, w tym 8 publicznych oraz 169 prywatnych, z czego większość zajmowała się handlem i naprawami, 25 budownictwem a 24 działalnością produkcyjną.

2. USŁUGI PODSTAWOWE

Podstawowe usługi w zakresie rolnictwa świadczy kilka firm wyżej wymienionych. Ze względu na niewielką odległość od Siedlec, część ludności korzysta z usług świadczonych przez różnego rodzaju zakłady w tym mieście. Ludność zaopatruje się w podstawowe produkty w 29 sklepach (stan na 31.12.1997). Na terenie gminy istnieją dwa ośrodki zdrowia, natomiast nie ma apteki. Dzieci są kształcone w 4 szkołach podstawowych, a od września 1999 r. także w gimnazjum. Istnieją 4 oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

3. ANALIZA MOCNYCH I SŁABYCH STRON GMINY SUCHOŻEBRY

3.1. Silne strony gminy Suchożebry

1. Położenie gminy w bezpośrednim sąsiedztwie Siedlec i w niewielkiej odległości od Sokołowa Podl. (ośrodki powiatowe).
2. Położenie na ważnych szlakach komunikacyjnych: droga krajowa Siedlce-Łomża oraz linia kolejowa Siedlce-Małkinia (która w ostatnich latach straciła na znaczeniu).
3. Walory środowiska naturalnego (czyste środowisko).
4. Dolina Liwca - projektowany park krajobrazowy.
5. Interesujące tereny rekreacyjne wykorzystywane dotychczas w bardzo niewielkim stopniu.
6. Znaczny potencjał produkcyjny rolnictwa.
7. Stosunkowo dobra jakość gleb (w przewadze)
8. Istniejąca sieć wodociągowa i sieć gazowa (z możliwościami dalszej rozbudowy).
9. Wysypisko odpadów.
10. Bliski rynek zbytu produktów rolnych – miasta Siedlce i Sokołów.
11. Szybki rozwój telekomunikacji.
12. Duża liczba ludności w wieku produkcyjnym.
13. Przynależność do Stowarzyszenia Powiatów i Gmin Nadbużańskich.
14. Dobre zaopatrzenie w energię elektryczną i dobre parametry techniczne lokalnych urządzeń elektroenergetycznych w większości wsi.
15. Dobrze rozwinięta sieć dróg.

3.2. Słabe strony gminy Suchożebry

1. Brak opłacalności produkcji rolnej.
2. Zbyt mały potencjał finansowy gminy w stosunku do potrzeb.
3. Brak oczyszczalni ścieków i kanalizacji.
4. Zły stan techniczny dróg.
5. Brak dużych przedsiębiorstw.
6. Trudności lokalowe urzędu gminy.
7. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
8. Niewielka ilość lokalnych liderów.
9. Brak grup przedsiębiorców.
10. Ścieranie się interesów radnych.
11. Brak pełnych danych statystycznych dotyczących działalności gospodarczej w gminie.

12. Odptyw wykwalifikowanej kadry do ośrodków miejskich.

3.3. Szanse dla gminy Suchożebry

1. Rozwój agroturystyki.
2. Szybszy rozwój infrastruktury technicznej (wodociągi, gazociągi, drogi, kanalizacja).
3. Rozwój rolnictwa ekologicznego.
4. Współpraca z sąsiednimi gminami w celu realizacji wspólnych inwestycji.
5. Inwestycyjne programy pomocowe.
6. Perspektywa wejścia Polski do UE.
7. Pełna komputeryzacja Urzędu Gminy umożliwiająca szybszą obsługę interesantów i szybszą analizę finansową.
8. Podniesienie poziomu kwalifikacji poprzez uczestnictwo w szkoleniach i kursach specjalistycznych.
9. Zwiększenie aktywności społecznej (nowe techniki aktywizacji).
10. Przynależność do województwa mazowieckiego.
11. Utworzenie i późniejsze wsparcie finansowe organizacji lokalnych (na przykład grup producenckich).

3.4. Zagrożenia dla gminy Suchożebry

1. Wzrost bezrobocia.
2. Brak stabilnej polityki rządu w stosunku do obszarów wiejskich.
3. Brak zainteresowania inwestorów z dużym kapitałem.
4. Obniżenie tempa rozwoju gospodarczego.
5. Często zmieniające się uregulowania prawne.
6. Niewielkie możliwości pozyskania dodatkowych środków na rozwój infrastruktury.
7. Perspektywa wstąpienia Polski do Unii Europejskiej.
8. Ograniczanie preferencyjnych linii kredytowych dla rolników.
9. Duży wzrost ruchu samochodowego na drodze krajowej.
10. Presja społeczności lokalnych na realizację konkretnych inwestycji w pierwszej kolejności.
11. Przynależność do województw mazowieckiego.
12. Brak środków finansowych na reformę oświaty.
13. Małe wsparcie finansowe ze strony powiatu.

4. DOSTĘPNOŚĆ TERENÓW WYNIKAJĄCA Z FORMY WŁASNOŚCI

Na terenie gminy Suchożebry - podobnie jak w innych gminach woj. mazowieckiego - dominuje prywatna własność gruntów. Łącznie grunty osób fizycznych zajmują 92,6% powierzchni gminy. Grunty Skarbu Państwa zajmują łącznie 411 ha (4,1% pow. gminy), natomiast grunty komunalne 189 ha (1,9%). Niewielka powierzchnia gruntów Skarbu Państwa oraz gruntów komunalnych może być w pewnych sytuacjach poważną przeszkodą w prowadzeniu inwestycji przez Zarząd Gminy lub przez inwestorów prywatnych. Ewentualne trudności muszą być pokonywane na zasadzie porozumienia i dobrej woli z obu stron. Z dotychczasowej praktyki wynika, że na terenie gminy Suchożebry, nie była poważniejszych problemów i nie zachodziła potrzeba korekty planów inwestycyjnych.

5. MOŻLIWOŚCI FINANSOWE BUDŻETU GMINY

Dochody budżetowe gminy Suchożebry w latach 1996-1997 wynosiły odpowiednio 3045 i 3721 tys. zł. W roku 1997 dochód gminy był wyższy o 22%. Główne źródła dochodu stanowiły subwencje ogólne (37,1% dochodów budżetowych) oraz dotacje z budżetu państwa - (18,6-22,4%). Innym znaczącym źródłem dochodów był podatek od nieruchomości dający 12,8%-14,7% środków budżetu gminy, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa - 12,0%-12,4% oraz podatek od osób fizycznych (także 12%). Podatek rolny stanowił niespełna 8% dochodu budżetowego gminy, a podatek od środków transportu 2,5-2,9%.

W porównaniu z gminami wiejskimi byłego woj. siedleckiego, w gm. Suchożebry dużo niższe były subwencje ogólne, natomiast niższe dotacje z budżetu państwa. Wyższy był udział dochodów pochodzących z podatku od nieruchomości oraz podatku rolnego, natomiast udział dochodów z pozostałych źródeł był zbliżony (tab. XIV.1).

Wydatki budżetowe gminy Suchożebry w roku 1997 wynosiły 3713,7 tys. zł i były nieco niższe od dochodów. Ogromną część wydatków (43,4%) pochłania utrzymanie szkół i inne wydatki związane z oświatą i wychowaniem. Prawie 11% budżetu przeznaczonych jest na utrzymanie administracji samorządowej, a 9,3% na opiekę społeczną. Inne wydatki w budżecie gminy są mniej znaczące. Na gospodarkę komunalną przeznaczono w roku 1997 5,3%, kulturę i sztukę 2,5%, ochronę zdrowia 1,7%, gospodarkę mieszkaniową 1,7% oraz na kulturę fizyczną i sport 0,4%. Wydatki budżetowe na jednego mieszkańca wyniosły w roku 1997 - 768 zł, zaś w gminach wiejskich byłego woj. siedleckiego 813 zł. Struktura wydatków w innych gminach wiejskich byłego woj. siedleckiego była podobna. Zauważalne różnice występują jedynie w wydatkach na ochronę zdrowia (średnia dla byłego woj. siedleckiego wynosi 3,1%) oraz w

wydatkach na kulturę i sztukę (1,6%). W kwotach bezwzględnych (w przeliczeniu na jednego mieszkańca) wydatki w gm. Suchożebry w poszczególnych działach były zazwyczaj niższe, ze względu na niższe dochody (tab. XIV.2).

Dochody i wydatki budżetowe gminy Suchożebry w latach 1996-1997 w przeliczeniu na jednego mieszkańca w porównaniu z gminami wiejskimi byłego woj. siedleckiego były nieco niższe (z wyjątkiem dochodu w roku 1996). W porównaniu z innymi gminami, w gm. Suchożebry niskie były wydatki inwestycyjne, które wynosiły 104-112 zł na jednego mieszkańca, podczas gdy wskaźnik ten dla gmin byłego woj. siedleckiego wynosił 141-208 zł (tab. XIV.3).

Tabela XIV.1. Dochody budżetowe gminy Suchożebrzy w latach 1996-1997 według rodzajów dochodów.

Gmina	Rok	Ogółem	W tym										
			podatek rolny		podatek od nieruchomości	podatek od środków transportowych	udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa			subwencje ogólne		dotacje z budżetu państwa	
			razem	podatek dochodowy od osób prawnych	podatek dochodowy od osób fizycznych	podatek dochodowy od osób prawnych	podatek dochodowy od osób fizycznych	razem	w tym na zadania zlecone gminom				
			w tysiącach złotych										
	1996	zł	3045,2	240,9	391,1	76,1	366,8	-0,9	367,7	1128,9	681,3	320,1	
	1997	zł	3721,7	286,1	547,1	108,0	462,0	8,6	453,4	1379,3	692,9	407,3	
	1996	%	100,0	7,9	12,8	2,5	12,0	0	12,1	37,1	22,4	10,5	
	1997	%	100,0	7,7	14,7	2,9	12,4	0,2	12,2	37,1	18,6	10,9	
Gm. wiejskie byłego woj. siedleckiego	1996	%	100,0	6,0	4,9	2,9	12,1	+	12,0	45,5	16,2	9,8	
	1997	%	100,0	5,5	5,1	3,0	11,6	0,2	11,4	45,3	14,6	9,3	

Źródło: Budżety gmin woj. siedleckiego w latach 1996-1997. Urząd Statystyczny w Siedlcach, 1998.

Tabela XIV.2. Wydatki budżetowe gminy Suchożebrzy wg działań gospodarki w roku 1997. Oznaczenia: a - ogółem w tys. zł, b - na 1 mieszkańca w zł.

Gmina	Ogółem	W tym									
		gospodarka komunalna	gospodarka mieszkaniowa	oświata i wychowanie	kultura i sztuka	ochrona zdrowia	opieka społeczna	kultura fizyczna i sport	administracja samorządowa		
Suchożebrzy	a	3713,7	197,3	64,7	1610,7	94,7	62,3	346,1	14,4	401,9	
	%	100,0	5,3	1,7	43,4	2,5	1,7	9,3	0,4	10,8	
Gm. wiejskie byłego woj. siedleckiego	b	768	41	13	333	20	13	71	3	83	
	%	813	52	12	367	13	25	65	2	95	
		100,0	6,4	1,5	45,1	1,6	3,1	7,9	0,3	11,7	

Źródło: Budżety gmin woj. siedleckiego w latach 1996-1997. Urząd Statystyczny w Siedlcach, 1998.

Tabela XIV.3. Dochody i wydatki budżetowe gminy Suchozębry na jednego mieszkańca w roku 1997.

Gminy	Rok	Dochody						Wydatki		
		w tym						Ogółem	w tym	
		dochody własne	w tym podatki i opłaty	udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	dotacje celowe z budżetu państwa	subwencje ogólne z budżetu państwa	wydatki majątkowe		w tym wydatki inwestycyjne	
w złotych										
Suchozębry	1996 zł	173	158	76	141	233	632	112	112	112
	1997 zł	225	215	96	143	285	768	104	104	104
Gm. wiejskie byłego woj. siedleckiego	1996 zł	140	109	76	101	285	623	141	141	141
	1997 zł	176	139	92	117	362	813	210	210	208

Źródło: Budżety gmin woj. siedleckiego w latach 1996-1997. Urząd Statystyczny w Siedlcach, 1998.